

Dansk

Modernisme og Realisme
1950 - 1968

Leif Panduro : at kend mig
i traditionen

Klaus Rifbjerg : Terminologi

Peter Seeberg : Patienter

Eugen Ionesco : at
Mæskernet

George Grosz: Daum gifter sig med sin pedantiske robot-George i mai 1920. Det glæder

Af: Rend mig i traditionerne Leif Panduro

Fortælleren, den 17-årige David, er stukket af fra kostskolen, hvor hans rige mor har fået ham anbragt. Efter at have flakket om i Københavnen er han blevet indlagt på et mondænt nervesanatorium, hvor han er kaldt til samtale med doktor Schmidt.

- Hvorfor bed du frøken Olsen i benet? sagde doktor Schmidt.
- Hvor skulle jeg ellers have bidt hende? sagde jeg. Møgkvikt.
- Strengt taget er det slet ikke passende at bide en dame! sagde han.
- Det kommer nu an på, sagde jeg, - somme tider er det meget passende. Nogle damer sætter endda pris på det!
- Hvad ved du om det?
- Lagde De mærke til mors røde tørklæde i går? sagde jeg - det, hun havde om halsen!
- Når mor har sit halstørklæde på, sådan en rigtig varm dag, ved jeg, hvad klokken er slået! Hun sidder og fingerer med det og sender våde øjne til Fabby og er hamrende nervøs for, at det skal glide ned, så vi allesammen kan se Fabbys flotte sugemærker. Eller er hun? Gu' er hun ej! Hun ville hellere end gerne vise alverden Fabbys flotte bid. Man kunne lave et gebis på det aftryk.

Doktor Schmidt nikkede flere gange alvorligt. Nu var snøren kastet ud, og nu gjaldt det bare om at hive forsigtigt ind. Han er nu nuttet, når han tror, han har fået alle tiders største fisk på krogen. Så hopper han rundt langs bredden og gi'r line og haler ind og tror, han er en morderlig skrap fisker. Og jeg sidder hele tiden og kikker på maddingen og ved præcis, hvor han vil hen.

Endelig sagde han, med sin smukke, hensynsfulde, halvtreds-kroner-i-timen-stemme for ikke at såre stakkels lille sensible mig:

- Er -- du ked af det med din mor?

Og jeg sad lidt og lod, som om jeg tænkte mig godt om, for det er bedst at hale tiden ud med snak i stedet for at kikke på de åndssvage figurer, han ellers disker op med.

- Er du?

- Næeh!

- Ikke spor?

- Næeh!

Det var han vældig ked af, kunne jeg se. Det havde været meget bedre det hele, hvis jeg havde været stangfortvivlet over, at Fabby og mor er så syndige sammen, for så havde ham blækklattedyderen og mig haft noget at snakke om. Noget med en masse kød på. Men det var der jo ikke noget at gøre ved, og så vadede vi om i en anden gade, hen til et andet udstillingsvindue og kikkede på herlighederne. Jeg ville hverken eje eller have noget af det. Det var plastic det hele. Det er for resten det, vi lever af i vores familie. Badebolde og den slags.

- Hvordan har du det med piger? sagde han.

Er det ikke det, jeg si'r. Folk har ikke andet end sex i hovedet. Og så den måde de snakker om det på, som om det var brandubehageligt. Jo, gamle Freud har så sandelig ikke levet forgæves.

- Har du nogen sinde kendt en pige intimt? sagde han forsigtigt.

- Hvad mener De med det? sagde jeg. Det vidste jeg selvfølgelig godt, men jeg har lagt mærke til, at det aldrig skader at lade, som om man er lidt evnesvag. Tiden går så hyggeligt så.

Så flyttede han sin fine bog lidt til højre og lidt til venstre, og for at det ikke skulle være løgn også lidt op og ned. Og endelig fik han da stødt frem, om jeg nogen sinde havde været i seng med en pige.

Ved De, hvad der er i vejen med mig? Jo, engang, da jeg var helt lille, kom jeg til at sluge en brintbombe med lunte og det hele. De gav mig en masse brækmidler for at få den op, men det lykkedes ikke.

Mor påstod ganske vist, at det var en nøgle, men jeg ved bedre. Jeg kan vel kende en brintbombe, når jeg ser en. Hun brød sammen på alle leder og kanter og sendte bud efter gamle doktor Prejn, som kom hen til os og knækkede en masse fingre. Pinneberg hvæsedede ad ham, men han var også en meget bedre

menneskender end både far og mor. Prejn sagde, at bomben nok kom ud den anden vej, men det gjorde den altså ikke. Jeg har den indeni mig den dag i dag. Det er vel nok en satans situation. Man ved aldrig, hvornår sådan en fyr kan give sig til atutte af. Somme tider har jeg bare lyst til at få det overstået.

Jeg fortalte engang Hubert det med bomben. Det var en aften efter, at vi var gået i seng. Han lå ovre i månestrålen og småskede og så så helvedes selvtilfreds ud. Jeg kender ingen til at smaske som han. Han gør det hver gang, han vender sig om natten. Ligesom at lille barn.

— Du er nok klar over, hvad du mener med det? sagde han.

— Selvfølgelig, sagde jeg.

— Du er fuld af erotik! sagde han.

— Smadderfuld, sagde jeg, — min brintbombe består ikke af andet end sex!

— Og, sagde han og løftede stemmen på belærende måde — i din bevidsthed er erotik farligt. Som brintbomber!

Det var vel nok dejligt at få at vide.

— Har du? sagde doktor Schmidt.

— Næ, sagde jeg.

Jeg tænkte på, om jeg skulle fortælle om den fjollede situation, dengang jeg sad ude i skoven med hende pigen i den hvide villa. Og om hvordan det endte med hende. Men jeg gad ikke, for jeg kunne alligevel kun fortælle noget af det. Desuden kunne han kun bruge det, der passede i hans kram. Ja, det er noget værre møg det hele.

Men jeg skal fortælle Dem det.

Hun hed Lillian, pigen. Vi sad ude i skoven på denne hersens elskovsbænk ved den gamle grusgrav. Myggene sværmede over vandhullet, og svalerne sværmede ned mellem myggene. Myggene var helt vilde med hende, men hun var nu også en dejlig pige. Der var bare det, at hun havde set alt for mange af disse forkromede amerikanske film. Grace Kelly, De ved!

Det var en dejlig aften, der lugtede, ja. De ved hvordan der lugter i en skov om sommeren, og langt borte kukkede en gøg.

Det var nok, fordi jeg ikke anede, hvad jeg skulle sige, at jeg tog hendes hånd. Så lagde hun hovedet ned på min skulder, og et øjeblik efter anede jeg ikke, hvad jeg skulle stille op med hånden. Jeg sad og ønskede, at hun ville tage den til sig igen, men det

gjorde hun ikke. Hun sukkede som bare helvede og sagde, at det vel nok var en pragtfuld aften. Ligesom Chrissy.

— Nu skal vi høre, hvor længe vi skal leve, sagde hun og begyndte at tælle kuk-kukkerne. Det var en vældig energisk gøg. Den kukkede ét hundrede og fire og halvfjerds gange.

Jeg kunne slet ikke koncentrere mig om det. Jeg sad og blev helt ude af flippen. Da gøgen havde kukket sådan en tres-halvfjerds gange, syntes jeg jo, at det kunne være nok med det. Men den blev ved, som om den var på timebetaling, og hun talte omhyggeligt hvert evig eneste kuk. Det var helt bløppet. Jeg anede ikke, hvad jeg skulle stille op med hendes hånd, den var sådan hvid og kødfuld som et hønsebryst, og så svedte hun i den.

Og hun talte: ét hundrede og fire og tyve, ét hundrede og fem og tyve og så videre, og så videre. Endelig holdt den satans fugl op.

— Nu kukker den ikke mere! sagde hun.

— Nej, sagde jeg.

— Det var ellers længe! sagde hun.

Og så gav hun sig til at regne ud, hvor længe vi skulle leve. Det var ikke til at holde ud at tænke på. Og jeg anede ikke, hvad jeg skulle stille op med hendes hånd.

— Hvad tænkte du på, første gang du så mig? sagde hun.

— Hvad? sagde jeg.

— Hvad tænkte du på, første gang du så mig, sagde hun igen.

— Jeg tænkte på Grace Kelly, sagde jeg. Forstår De, hun er brandstolt over, at hun ligner Grace Kelly.

— Tænkte du det! sagde hun, — ved du, hvad jeg tænkte?

— Næ, sagde jeg.

— Jeg tænkte på James Dean! Du ligner ham!

Det var vel nok dejligt, at vi lignede nogen andre. Så var det jo bare med at begynde spillet, rollerne var lige til at hoppe ind i.

Lidt efter sagde hun:

— Hvad tænker du på?

Jeg tænkte overhovedet ikke på andet end, hvordan jeg skulle slippe af med hendes hånd. Det står der aldrig noget om i bøgerne. Der står kun, at fyren snupper pigens hånd, men der står ikke et kvæk om, hvordan han slipper af med den igen. I bøgerne står der altid, at han tog hendes hånd, og lidt efter kysser han hende, og så ta'r han hende på brysterne, og så kører karrusellen. Jeg tror, at ham fyren ta'r hende på brysterne for at slippe af med hånden.

Så kyssede jeg hende altså, og så sukkede hun og sagde, at jeg havde sådan nogle alvorlige øjne ligesom James Dean.

- Er det ikke synd, han er død? sagde hun.

Jeg fik sådan en klump i halsen. Det var brintbomben, tænkte jeg. Om lidt så ville den gi' sig til at futte af, og så ville der blive en farlig ballade.

- Tror du, han er død? sagde hun.

Og så kyssede jeg hende igen og tog hende på brysterne. Hun sukkede og ville flytte min hånd, men ville ikke alligevel. Men så vidste jeg pludselig ikke, hvordan fanden jeg skulle holde op med at tage hende på brysterne, det var en farlig redelighed. Så tog jeg hende på låret, og hun hviskede:

- Darling, du må ikke!

I virkeligheden er jeg mægtig knibsk, så jeg fik hurtigt hevet hånden til mig, men hun greb fat i den, lige så hurtigt og presede den ned mod sit skød. Og så var det jo ikke så nemt at holde op igen. Jeg lod hånden glide op til hendes trusser, og jeg aner ikke rigtigt, hvordan det gik til, men pludselig havde hun dem ikke på længere. Jeg sad med dem i hånden. Og så var jeg alligevel ingenting til. Ikke en klap.

- Her er dine bukser! sagde jeg, helt åndssvagt, som om jeg lige havde fundet dem.

Hun sagde ikke noget. Hun sad kun og stirrede arrigt ned på søen, med sådan et åndelig-grusomheds-ansigt, som man kan se på alle disse amerikanske film, selv om pigerne altid beholder bukserne på dér.

- Tag dem hellere på! sagde jeg, - ellers -

Og så var det, jeg sagde noget helt åndssvagt. Jeg ville sige noget om, at det ikke var så godt at sidde der på bænken med bar mås, men jeg kludrede mægtigt i det.

- Ellers bli'r du bare stukket af myggene, sagde jeg.

Og så fo'r hun op og sagde, at jeg var en dum skid, og løb sin vej. Og der stod jeg med trusserne i hånden.

Så lagde jeg dem på bænken, hvis hun skulle komme tilbage efter dem, og gik hjem.

Nu tror De måske, jeg var allerhelvedes skuffet og alt sådan noget, fordi det gik, som det gik. Nej, det var jeg ikke. Det var dømt til at mislykkes lige fra begyndelsen. Jeg kan ikke ta' sådan noget, nemlig. Jeg kan ikke fordrage alle de roller og alt det gøgl. At jeg var James Dean, og hun var Grace Kelly. Det var jo fær-

digt, allerede før det var begyndt, nedskrevet og gennemspillet ti tusinde gange.

Det er det, der er i vejen, hr. Det hele er færdigt, før det er begyndt. Det hele er gennemprøvet og erfaret i bøger og på film, og det, man sådan selv kan gå og nørkle sammen, er noget slemt bras. Nu mit liv for eksempel. Det er afstukket fra vugge til grav. Der er sørget for mig. Det kan hverken gå helt skidt eller helt godt. Det er ikke til at holde ud.

Man må da have et lille håb. (.....)

(1958.)

"Terminologi" (Kontrantation, 1960)
Klaus Ritzberg

»Ja, ja, ja nu kommer jeg
ned til jer
ord.
Trompet: forblæst
Skov: vissen.
Karyatide: antik.
Kærlighed: løgn.
Halleluja: ræb.
Poesi: hvor er mit brokbind?

Opvågner fra nedfrosset
dybtanæsticeret koma
rykvis.
Udfloed: smag.
Transfocator: syn.
Valens: værdi.
Pessar: virkelighed.
Mach: romantik.
Lyrik: 5-4-3-2-1-0.«

Valens: Betegnelse fra kemi

Karyatide: Kvindefigur der fungerer som tag

Valens: Betegnelse fra kemi

Karyatide: Kvindefigur der fungerer som støtte for tag

Brækbånd: Bandage til at holde et bræk (udposning)
på plads

anestesi: Ufølsom over for smerte påvirkninger, bedøvelse

translocator: Hurtigt skift i yohes

Mach: Forholdet mellem hastighed og lyd

men, begyndte at klække, og det kom efterhånden i en sådan tilstand, at det måtte sættes ud af kraft, og jeg måtte anbringes i et varigt apparat, som kaldes et kunstigt hjerte, der gør hele arbejdet for det ødelagte organ.

Livet har stadig sine smukke sider; alle på hospitalet kappes om at berede mig glæder, hvad jeg er indenligt taknemlig for. Jeg er nu definitivt bragt uden for rastløshedens verden. Mit liv består i det væsentlige i at se op i loftet og nu og da heikle store grove undertrøjer med mine arme, som jeg må holde højt oppe over hovedet.

Jeg tænker på mit liv, om det er mit, eller om det tilhører lægerne, og i så fald om jeg overhovedet er mig selv mere. Jeg har spurgt min hustru, mine børn, mine brødre og mine venner, og de har alle sagt, at jeg stadig er den samme, at jeg stadig er mig selv. Hvor meget kan man da reducere et menneske uden helt at gøre det til noget andet? Jeg er ikke tyngt af dette spørgsmål, jeg føler mig veltilpas, det gør mig ikke noget, om jeg ikke er mig selv, men jeg har intet andet at foretage mig end at tænke mig om; måske er det fejlen, måske rives tankerne således ud af livets kæde, så hvert enkelt lille led får en ny betydning, som det ellers ikke bør have. Jeg har også spurgt lægerne, om de mener, at min sjæl er fulgt med alle transformationerne og transplantationerne, for også sådanne har jeg været udsat for; da for eksempel min næse en tid var ved at forsvinde, blev en muskel bragt på plads i stedet under måneders sammenkrumning, men dette har jeg ikke nævnt før, fordi det syntes mig for ubetydeligt. Lægerne svarede mig da, at jeg burde tale med psykoterapeuterne om det. Jeg gentog til dem mit spørgsmål, om de mente, at det meste eller det hele af min sjæl var fjernet, og om jeg måske havde fået en anden sjæl. De svarede, at det var et meget vanskeligt spørgsmål; først prøvede de at

overbevise mig om, at der ingen sjæl var, men det holdt jeg fast ved, så sagde de, at det jo kunne tænkes, at sjælen ikke var i legemet, men omkring legemet, og det fandt jeg var en meget tilfredsstillende opfattelse. I så fald er min sjæl intakt, i så fald har intet kunnet gøre mig noget.

Selv ikke, at jeg nu ikke har mit eget hoved mere, men hovedet af en anden, som døde uheldigt under den sidste krig, hvorefter det blev givet mig, fordi jeg var et sjældent tilfælde og lægekunsten ønskede at fejre en triumf. Jeg ved ikke, hvorledes det gik til, for jeg var borte i mange måneder, og selv om jeg havde villet – men det havde jeg ikke villet – havde jeg ikke kunnet protestere. Da jeg fik det at vide, fandt jeg, at alt var i orden, og næsten ved det gamle. Men én ting er, hvorledes et menneske føler det, et andet er, hvorledes tingene faktisk hænger sammen; så vidt er jeg kommet i mine overvejelser. Jeg beundrer lægekunsten, jeg er den dybt taknemlig, den skylder jeg mit liv og mit velvære, men den kan ikke svare på, om de tanker jeg tænker stadigvæk er mine, eller om de er min formands, og om det for eksempel er muligt for mig at huske alle de tanker, som han har tænkt. Jeg tror det ikke mere, for jeg har prøvet af al min kraft. Jeg husker stadigvæk kun mine egne erindringer, tænker stadigvæk kun mine egne tanker, og skønt intet af mit legeme er mit, tænker jeg på det som en ejendel, der umisteligt er min. Hvorledes er dette muligt, når intet er mit; medmindre jeg selv er et andet usynligt legeme omkring legemet, eller som en usynlig mund, hvor mit syge, rådne legeme blot sidder som en dårlig tand?

Lægerne har sagt, at jeg i virkeligheden har et jernhelbred, og jeg giver dem ret. Jeg er ukueligt sund, svækkelsen har kun ramt et lille bitte sted. Når jeg engang er gnavet væk og kastet bort, skal jeg stadig være til stede.

»Kan du kende mig,« siger jeg hver dag til min hustru når hun kommer.

»Ja, det kan jeg da,« svare hun og stryger mig over håret.

»Elsker du mig,« hvisker jeg, for jeg vil gerne vide det hver dag.

»Jeg elsker dig mere end nogen sinde,« siger hun mildt hver dag.

»Men du kan ikke se mig,« siger jeg så højt, stemmen kan bære mig.

»Jo,« siger hun.

»Nej, ikke rigtigt,« siger jeg. »det kan du ikke forstå. Jeg er større, end du tror, hvad du kan se, er slet ikke mig.«

»Ah jo,« græder hun, »det er dig. Det er dig.«

»Så lad det være mig,« siger jeg.
Hver dag.

Berenger

(Han tager Jakken af, aabner for Skjorten og betragter sit Bryst i Spejlet) Jeg har slatten Hud. Aarh, denne alt for hvide og behaarede Krop! Hvor vilde jeg ønske, at jeg havde en haard Hud og denne pragtfulde dybgrønne Farve, anstændig Nøgenhed, haarløs, som deres! (Han lytter til Brølene) Deres Sang har en egen barsk Charme, men afgjort Charmé! Gid jeg kunde gøre som de. (Han prøver paa at efterligne dem) Aarhh-arhh-brr-brr! Nej, det er ikke saadan. Lad mig prøve lidt kraftigere! Arrh-arrh-brr! Nej, nej, det er slet ikke saadan, det er svagt, og hvor det savner Kraft. Jeg lærer aldrig at brøle. Jeg skriger bare. Arrh-arrh-brr! Skrig er ikke det samme som Brøl! Hvor jeg dog fortryder, jeg

burde have fulgt dem, medens Tid var. Nu er det for sent! Jeg er et Monstrum, desværre. Jeg bliver beklageligvis aldrig Næsehorn, aldrig, aldrig! Jeg kan ikke forvandle mig mere. Jeg vilde gerne, forfærdelig gerne, men jeg kan ikke. Jeg kan ikke holde mig selv ud. Jeg skammer mig alt for meget! (Han vender Ryggen til Spejlet) Hvor er jeg grim! Væ den, der vil beholde sin Originalitet! (man jarer pluaseug sammen) Naa, det faar nu være! Jeg skal vide at forsvare mig imod Alverden. Mit Gevær! Mit Gevær! (Han vender sig mod Muren i Baggrunden, hvor Næsehornene sidder) Mod Alverden skal jeg forsvare mig! Jeg er det sidste Menneske, og jeg bliver ved med at være det til det sidste! Jeg overgiver mig ikke!

TÆPPE

af Næsehornet (1950'erne)
Jonusco, Eugène